

Länsstyrelserna

Manual till Kungsörnsmetoden

Föreliggande manual är tänkt som ett arbetsredskap att nyttjas inför och under inventeringar enligt Kungsörnsmetoden. Den har utarbetats som ett led i den utvärdering av metoden som genomförts av Länsstyrelserna i Kalmar, Skåne, Västra Götalands och Örebro län under 2006. För mera övergripande diskussion om metodens användbarhet hänvisas till rapporten, "Miljömålsprojektet "Operation Kungsörn" - Utvärdering och utveckling av en indikator för mätning av bebyggelsemiljöers förändringar", till vilken denna manual är en bilaga.

Det vi nu kallar den färdiga metoden är givetvis inte en för all framtid statistisk metod. Säkerligen kommer fortsatta undersökningar enligt metoden att visa på behovet av ytterligare justeringar. Vi tror dock att vi utvecklat en metod som kan nyttjas i många olika typer av miljöer runt om i hela landet. Utöver som indikator för miljömålsuppföljning hoppas vi att metoden nyttjas i många andra sammanhang, som t.ex. miljöövervakning samt vid arbete med kommunala bevarande- och kulturmiljöprogram, men också i daglig bygglovshantering.

Innehåll

Metoden.....	4
Bakgrund.....	4
Vad mäter metoden?.....	4
Poängsättningssystemet.....	6
Original - anpassat - förvanskat.....	7
Vad skall undersökas?.....	9
Förberedelser och generella förutsättningar.....	13
Allmänt.....	13
Avgränsning av undersökningsområdet.....	13
Framtagning av fakta om bebyggelsen.....	14
Åldersdefiniering.....	16
Poängsättning i praktiken.....	17
Fasader.....	18
Tak.....	22
Fönster.....	26
Dörrar.....	28
Balkonger.....	31
Påbyggnader.....	36
Tillbyggnader.....	37
Komplementbyggnader.....	39
Statistisk bearbetning.....	41
Uppföljningar.....	42
Sammanfattning av Kungsörnsmetoden.....	43
Bilaga I: Inventeringsblankett.....	44

Metoden

Bakgrund

År 2003 genomförde en grupp antikvarier och arkitekter på privat initiativ en undersökning av bebyggelsemiljöers förändring i Malmö. För att på ett förhållandevis snabbt och enkelt vis kunna göra mätningar av förändringar utvecklades en kvantitativ mätmetod med utgångspunkt från naturvetenskaplig metodik. Denna metod, som döptes till Kungsörnsmetoden¹, gjorde det möjligt att få fram nyckeltal på ett sätt som mer påminner om naturvårdens än kulturmiljövårdens sätt att arbeta. Metoden gick ut på att poängsätta byggnader, byggnadsdel för byggnadsdel, allteftersom hur välbevarade de var i förhållande till ursprunget. Sammanlagt undersöktes lite mer än 200 byggnader spridda runt om i Malmös centralare delar, d.v.s. det var främst stadsmiljöer uppförda under perioden 1900-1960 som undersöktes. Mätresultaten bearbetades statistiskt och presenterades i en rapport. Utöver att redovisa det sammanlagda resultatet av hela mätningen redovisades även resultatet för bebyggelse från olika tidsperioder (i 20-årsintervaller) och olika byggnadsdelar.

Rapporten som döptes till ”Malmö - den halverade staden” efter det sammanlagda mätresultatet spreds till berörda tjänstemän (Stadsbyggnadskontor och Malmö Kulturmiljö), politiker (Byggnadsnämnden) och media (lokal såväl som rikstäckande). Den fick oväntat stor uppmärksamhet,

¹ Titeln syftar på att kulturmiljöfrågorna borde få samma dignitet i samhället som naturvårdens.

både av media och berörda tjänstemän samt politiker. Även branschen i sin helhet reagerade på resultatet, men också på metoden som sådan. Efter att Malmömätningen beskrivits i två fackartiklar (Boverkets ”Planera-Bygga-Bo” och Svenska byggnadsvårdsföreningens ”Byggnadskultur”) uppmärksammades metoden som ett underlag som visar vilken snabb förändringstakt det byggda arvet genomgår, d.v.s. skälen till att vårt byggda arv måste försvaras och bevaras om det inte ska försvinna (SOU 2004:94). För att kunna sprida metoden mer generellt över landet krävdes fler test på olika byggnadsmiljöer. Det projekt som denna manual är ett resultat av har syftat till att utveckla en generellt gångbar metod att nyttja i miljömålsarbete och annat kulturmiljövårdande arbete.

Vad mäter metoden?

En av Kungsörnsmetodens allra främsta fördelar är dess snabbhet i förhållande till traditionella kulturhistoriska inventeringar. Det är därför viktigt att inte fastna i detaljer under fältarbetet. Om man gör en missbedömning på något eller några enskilda hus påverkar det inte slutresultatet i någon nämnvärd utsträckning. Det är trots allt inte det enskilda husets poängsättning som är intressant i sammanhanget utan det sammanvägda resultatet. Av denna anledning bör man i samband med presentation av resultatet i rapportform inte bifoga mätresultatet fastighet för fastighet. Annars riskerar man att t.ex. allmänhet och media fäster sig vid hur enskilda hus poängsatts och kanske

hänger ut en enskild fastighetsägare som varande en dålig förvaltare. Att bedöma enskildheter är inte avsikten med metoden. Självklart måste vi redovisa både bra och dåliga exempel i rapporterna, men urvalet bör göras med viss omtanke. Huvudsyftet är trots allt att visa en orts samlade autenticitetsvärde samt hur detta utvecklas över tid så att man från såväl kommunal och statlig som enskild nivå kan agera därefter.

En av Kungsörnsmetodens huvudprinciper går ut på att man mäter byggnaders fysiska autenticitetsvärden, d.v.s. en av flera parametrar som bör beaktas vid värdering av byggnaders kulturhistoriska värde. Metoden mäter en del av det som Axel Unnerbäck kallar dokumentvärden, d.v.s. värden som framför allt är kopplade till byggnaders historia (byggnadshistoriskt värde, byggnadsteknikhistoriskt värde, arkitekturhistoriskt värde, samhällshistoriskt värde m.m.)². Kungsörnsmetoden mäter däremot inte något av det som Unnerbäck benämner upplevelsevärden.

Högt autenticitetsvärde ger troligen ett högt kulturhistoriskt värde medan lågt autenticitetsvärde inte automatiskt innebär ett lågt kulturhistoriskt värde. Eftersom det endast är exteriören som mäts kan en byggnad på en och samma gång ha låga yttre och höga inre autenticitetsvärden eller omvänt, detta helt oberoende av andra kulturhistoriska värden. I de allra flesta fall följs autenticitetsvärdena

² Axel Unnerbäck. Kulturhistorisk värdering av bebyggelse. Riksantikvarieämbetet 2002.

och de sammanvägda kulturhistoriska värdena åt varför diskrepansen dem emellan i det stora hela inte blir något stort problem (se bl.a. i rapporten under diskussionen om Fjällbacka där vi trodde att orten inte skulle ha höga autenticitetsvärden trots de otvivelaktigt höga kulturhistoriska värdena. Undersökningen visade trots allt att Fjällbacka hade både (relativt) höga autenticitetsvärden och kulturhistoriska värden).

När det gäller bebyggelse från tiden före industrialismen blir det lätt en krock mellan autenticitetsvärden och andra kulturhistoriska värden. Vi har valt att låta förändringar genomförda före ca 1850 räknas som autentiska eftersom de mestadels utförts med traditionella och tidlösa material och metoder. De är följaktligen också svåra att skilja från äldre original. I många fall är dessa gamla byggnader dessutom så totalt omgestaltade att de kan räknas som vara uppförda vid ombyggnadstillfället (se mer om detta under Åldersdefiniering). I det stora hela kan vi dock konstatera att Kungsörnsmetoden främst är tillämplig på bebyggelse uppförd fr.o.m. industrialismens tidevarv och framåt. Eftersom denna bebyggelse utgör en majoritet av Sveriges bebyggelse, i synnerhet den i tätorter, blir det sannolikt inte heller något större problem i de flesta framtida Kungsörnsmätningar.

Bild 1. Ett välbevarat men tekniskt mycket nedgået hus får enligt Kungsörnsmetoden en hög poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 3. Anpassat - 1 poäng (2 poäng för fasader). Foto Paul Hansson.

Bild 4. Förvanskat - 0 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 2. Original - 2 poäng (4 poäng för fasader). Foto Paul Hansson.

Poängsättningsystemet

Kungsörnsmetoden är upplagd efter en enkel poängsättningsmodell:

- 2 poäng till originaldelar (4 till fasader)
- 1 poäng till anpassade byggnadsdelar (2 till fasader).
- 0 poäng till förvanskade byggnadsdelar

Byggnaderna delas in i följande delar:

- Fasad
- Tak
- Fönster inklusive eventuella skyltfönster
- Dörrar inklusive eventuella portar
- Balkonger inklusive öppna och inglasade verandor, förstukvistar, altaner, terrasser och andra liknande ursprungliga utbyggnader (i den mån huset ursprungligen har haft sådana)

Eftersom fasadlivet utgör en väsentlig del av upplevelsen av en byggnads exteriör är skalan för denna satt till fyra, två respektive noll poäng, d.v.s. det dubbla mot övriga byggnadsdelar.

Original - anpassat - förvanskat

Den till synes enkla uppdelningen original-anpassat-förvanskat som motsvaras av poängsättningen 2-1-0³ rymmer under ytan flera problem. Medan det ursprungliga, originalet, är relativt objektivt mätbart innebär det anpassade och förvanskade att man ofta tvingas ta till en mer eller mindre subjektiv bedömning. Den till upplägget kvantitativa metoden blir därmed till en del kvalitativ. Därför är det av vikt att resultatet redovisas tillsammans med noggranna analyser. Trots detta finns det alltid en risk för att resultatet redovisas utan någon analys, såväl i press som på andra ställen.

För att göra bedömningarna mindre subjektiva i det enskilda fallet har ett antal vanligt förekommande fall av anpassningar och förvanskningar satts samman i denna manual (under rubriken Poängsättning i praktiken). Som princip för de enskilda fallen har satts upp några generella regler. Den högsta poängen skall bara ges till byggnadsdelar i original. För att kunna förstå detta måste man definiera vad som är original. Exempelvis putsade fasader

³ 4-2-0 för fasader.

och träfasader måste oavsett hur hög den ursprungliga kvaliteten än är och hur väl de underhålls trots allt med tiden lagas med tillägg av ny puts respektive trädelar. Om dessa lagningar görs exakt likadant som originalet och med samma material skall fasaderna fortfarande anses vara i originalskick. Det gäller t.ex. också då en och annan tegelsten bytts ut på en tegelfasad, en och annan tegelpanna bytts ut på ett tegeltak, ett bottenstycke på ett fönster bytts ut eller andra liknande kompletteringar. Däremot kan en helt utbytt byggnadsdel, utformad exakt som originalet, aldrig bedömas som något annat än en anpassning, d.v.s. den får 1 poäng. Detta eftersom den inte är ursprunglig, men dock anpassad. Ett helt utbytt tak, även om det är lagt med tegel, papp eller något annat material helt i överensstämmelse med originalbeläggningsen kan alltså inte få mer än 1 poäng. Om fasaden har fått en ny ytputs (vilket sker när lagningar har gjorts) i samma utförande som den ursprungliga bedöms detta som 4 poäng eftersom detta anses vara ett underhåll. 0 poäng ges de byggnadsdelar som är en förvanskning jämfört med det ursprungliga utförandet. Fasader som har täckts över med t.ex. eternit eller tegel, renderar 0 poäng.

Vid sidan om de exempel där det är lätt att avgöra vilken poäng en byggnadsdel skall få utifrån de generella kriterier som satts upp förekommer det exempel där gränsen är svår att dra. Det gäller mestadels byggnader där det både förekommer gamla och nya byggnadsdelar sida vid sida,

t.ex. gamla och nya fönster. Därför har vi gjort upp en regel att man skall bedöma dessa förändringar enligt en förändringsskala:

- Mer än två tredjedelar av ursprungliga fönster, dörrar etc. renderar 2 poäng.
- Mellan en och två tredjedelar av ursprungliga fönster, dörrar etc. renderar 1 poäng.
- Upp till en tredjedel av ursprungliga fönster, dörrar etc. renderar 0 poäng.

I de fall gränsen är hårfin skall man vara generös, d.v.s. hellre fria än fälla. Jämför även med skrivningen om särfall under avsnittet Fönster.

Bild 5. En tredjedel av balkongerna är kvar - 0 poäng.

Bild 6. Tillbyggt garage vilket definieras som komplementbyggnad. Foto Adam Katzeff.

Foto Paul Hansson.

Vad skall undersökas?

Det har rätt olika åsikter om var gränsen för vilka byggnader som skall undersökas skall dras och var gränsen skall dras för vad som räknas som en separat byggnad. På de flesta fastigheter finns en eller några tydliga huvudbyggnader⁴. Dessa skall givetvis bedömas var och en för sig. För komplementbyggnader och tillbyggnader gäller följande:

⁴ Huvudbyggnader definieras av att de kan existera för sig själv på en fastighet. Komplementbyggnader är som namnet beskriver just komplement till huvudbyggnader och kan inte existera för sig själva på en fastighet.

Bild 7. Sekundär veranda vilken definieras som tillbyggnad. Foto Lotta Lamke.

Komplementbyggnader är komplement till huvudbyggnader och kan inte existera för sig själva på en fastighet. Dessa kan dock vara mer eller mindre sammanbyggda med huvudbyggnader. Exempel på sådana är garage, brygghus och andra ekonomibygnader. Tillbyggnader som t.ex. verandor, förstukvistar, burspråk, balkonger, frontespiser, uterum och andra mindre utbyggnader skall däremot räknas som just tillbyggnader. För mer diskussion om på vilket sätt tillbyggnader respektive komplementbyggnader skall bedömas när väl definitionen är gjord se vidare under respektive rubrik.

Bild 8. Två sammanbyggda och samtidigt uppförda hus. På grund av husens skilda karaktärer räknas de som två separata byggnader. Foto Adam Katzeff.

Bild 9. Sjöbod, ett exempel på ekonomibyggnad som genom sin placering och karaktär räknas som enskild byggnad. Foto Lars Rydbom.

Bild 10. Genom att gå på den halvoffentliga gångstigen kan lamellhusets portar granskas. Foto Adam Katzeff.

Bild 11. Hus med osynligt tak. Foto Lotta Lamke.

På samma sätt definieras sammanbyggda, men genom form och storlek separerade delar av en byggnad som två separata byggnader. Detta gäller inte bara i de fall byggnadsdelarna är uppförda vid två olika tidpunkter utan även i vissa fall då delarna är samtida.

Här och där förekommer, i synnerhet i stadsmiljöer, mindre byggnader som t.ex. kiosker och transformatorstationer. Dessa utgör genom sin särskilda funktion tydliga aparta byggnader, även om de ligger tätt intill andra byggnader, och skall därför bedömas som huvudbyggnader.

Redan i Malmöundersökningen betonades att Kungsörnsmetoden syftar till att inventera det offentliga rummet. Husens inre, såväl det gemensamma som t.ex. invändiga portar och trapphus som det rent privata, skall inte undersökas. På samma sätt undersöks inte heller de sidor av husen som inte syns från gaturummet. Så mycket som möjligt skall undersökas utan att inkräkta på privat mark. I villakvarter är det aldrig aktuellt att gå in i någons trädgård medan man i kvarter med öppen flerbostadshusbebyggelse (lamellhus, punkthus och liknande) kan undersöka en entréport som t.ex. nås från en halvoffentlig gångstig som leder in till huset från gatan.

Att man för en byggnad som inte har och aldrig haft balkonger (alternativt verandor eller dylikt) drar ett streck i rutan för balkonger är en självklarhet. På samma sätt gör man med byggnader som saknar t.ex. fönster. Även de byggnadsdelar som finns men inte är synliga - och därmed omöjliga att poängsätta - skall utgå ur undersökningen. Det gäller t.ex.:

- Plana eller flacka tak som inte syns från gatan.
- Dörrar och portar på baksidan av ett hus som inte syns från gatan.
- Fönster på baksidan av ett hus som inte syns från gatan.

Bild 12. Hus som till stora delar döljs av grönska. Foto Adam Katzeff.

Bild 13. Hus med övertäckta fönster. Foto Adam Katzeff.

På detta vis reduceras husets möjliga maxpoäng. Ett hus utan balkonger och synliga dörrar kan därmed som högst få 8 poäng och en byggnad med balkonger, men där taket inte syns från gatan, 10 poäng.

I villakvarter förekommer det inte sällan att växtligheten är så frodig att byggnaden knappast kan ses från gatan. Då får de delar som trots allt ses bedömas medan de som är helt osynliga stryks. Om man bara t.ex. kan se ett fönster får bedömningen av fönsterna göras utifrån detta.

Bild 14. Hus under ombyggnad där verandan och fasaden ännu inte kan bedömas fullt ut. Foto Adam Katzeff.

Att alla dessa existerande, men från det offentliga rummet icke synliga, byggnadsdelar inte bedömts antecknas i inventeringsprotokollet. Vid framtida inventeringar kan några av dessa byggnadsdelar vara fullt synliga varför det är viktigt att man antecknat varför de inte bedömts. Detta gäller även hus under ombyggnad där man inte kan bedöma en eller flera byggnadsdelar för att de inte syns eller för att det inte går att avgöra hur slutresultatet kommer att bli.

Förberedelser och generella förutsättningar

Allmänt

För att mätningar enligt Kungsörnsmetoden inte skall bli subjektivt färgade av inventeraren är det lämpligt att fältarbetet görs av två personer. Med två personer i fält kan man dessutom fördela ansvaret för fotografering respektive ifyllande av inventeringsblanketten vilket gör fältarbetet rationellare och mer kostnadseffektivt. Risken är dessutom betydligt större att man fastnar i detaljer om man genomför undersökningarna en och en.

Generell byggnadsantikvarisk yrkesvana är en grundförutsättning för att kunna genomföra inventeringen och specifik vana att arbeta med Kungsörnsmetoden ökar effektiviteten ytterligare. Om inventerarna har någotsånär bra lokalkännedom, i synnerhet om lokala byggnadstraditioner, blir arbetet mycket mer effektivt.

Eftersom arbetet att undersöka byggnadernas alla delar vanligtvis försvåras p.g.a. grönska under sommarhalvåret är det en fördel att liksom i övrigt inventeringsarbete utföra fältarbetet under vår eller höst.

Avgränsning av undersökningsområdet

Först och främst bör man någotsånär väl definiera vilket område som skall inventeras/mätas. Det är bättre att på förhand välja ett större område och sedan om tiden blir knapp under själva fältarbetet snäva in på området än tvärtom. Vad som är ett statistiskt lämpligt antal byggnader att inventera har inte fastslagits med någon exakt siffra. Betydelsefullt i sammanhanget är inte bara det totala antalet byggnader utan även den tidsmässiga spridningen. I en miljö med byggnader från en begränsad tidsperiod kan det statistiska underlaget bli nog så hållbart även om det totala antalet undersökta byggnader inte är så stort. Dock bör det totala antalet undersökta byggnader i en större tätort knappast understiga 200.

Generellt kan följande sägas om undersökningsområdets avgränsning:

- Se till att ha tillräckligt stort område så att det statistiska underlaget blir tillräckligt.
- Gör en preliminär områdesavgränsning följt av en besiktningssrunda på plats av miljön ifråga. Därefter kan den slutgiltiga områdesavgränsningen göras innan arbetet med att ta fram fakta om husen ifråga påbörjas.

I övrigt finns inga särskilda regler för hur området avgränsas. I de hitintills genomförda undersökningarna har området haft olika karaktär. I Fjällbacka och Teckomatorp var de undersökta områdena sammanhållna medan Nybro- och Örebroinventeringarna skedde längs stråk. I Malmö undersöktes slumpvist valda kvarter från olika tidsepoker spridda runt om i staden. Alla varianter har fungerat väl.

När undersökningsområdet har definierats görs en inventeringsblankett över de berörda fastigheterna med byggnaderna i området. Som underlag används lämpligen fastighetskartor (för tätorter) och ekonomiska kartor (för landsbygd). I en sluten stenstad är det endast huvudbyggnader utmed gatorna som kan komma ifråga för undersökning medan i villakvarter och andra mer öppna områden även annan komplementbebyggelse kan komma att tas med. Avgörande blir främst i vilken grad byggnaderna är synliga från det allmänna gaturummet, eftersom metoden avser att mäta bevarandegraden i det offentliga rummet. Denna synlighet är inte alltid lätt att avgöra bara med hjälp av kartmaterial varför det generellt är bättre att ta med fler byggnader än färre på inventeringsblanketterna. Sedan kan man alltid stryka icke synliga komplementbyggnader när man är ute i fält.

Framtagning av fakta om bebyggelsen

För att kunna göra vederhäftiga bedömningar av byggnadernas autenticitet krävs att man känner till deras ålder. Någotsånär välbevarade byggnader kan ofta tidsbestämmas ganska väl i fält medan gravt förvanskade kan vara helt eller delvis svårbedömda. Därför är det av vikt att man före fältarbetet sätter igång har så mycket kunskap som möjligt om husens ålder. Även om arbetet kan tyckas vara tidsödande får man ha i åtanke att det är ett engångsarbete och inte behöver upprepas vid återinventeringar. Det bör vidare påpekas att materialet i stort motsvarar det som tas fram i all sorts inventeringsarbete.

Bild 15. 1900 eller 1985? Vikten av att veta byggnadernas ålder under fältarbetet. Foto Adam Katzeff.

Information om byggår kan hämtas från flera källor. I första hand bör man undersöka om det redan finns andra inventeringar eller liknande över området där byggnadernas ålder anges någotsånär exakt. Om inga sådana finns får man söka sig till olika typer av arkivmaterial:

- Bygglövhandlingar i form av ritningar, ansökningar, ärendeförteckningar, registerkort m.m. som i de flesta kommuner förvaras på Stadsbyggnadskontoret (eller motsvarande), antingen i form av originalhandlingar eller som mikrofilmade handlingar.
- Fastighetstaxeringen ger oftast upplysningar om byggnadernas ålder. Uppgifternas vederhäftighet varierar dock. För de flesta byggnader uppförda före ett visst år (t.ex. 1929) anges detta som byggår oavsett verklig ålder. Därmed kan fastighetstaxeringen främst nyttjas som källa för bebyggelse uppförd under 1900-talet.
- Kartmaterial förvaras dels på Stadsbyggnadskontoren och dels på Lantmäterierna (de senare under inskanning). Kartorna ger sällan information om exakt byggår, men kan hjälpa till att åtminstone ringa in under vilken epok olika byggnader tillkommit.

- Brandförsäkringar. Flera brandförsäkringsbolags arkiv finns runt om i landet på olika arkiv som t.ex. landsarkiv och stadsarkiv.
- Lagfarts- och inteckningshandlingar. Förvaras dels i viss mån fortfarande ute på de olika tingsrätterna och dels på de olika landsarkiven och Härnösands landsarkivs särskilda inskrivningsmyndighetsarkiv.

Åldersdefiniering

I de allra flesta fall utgår vi från husets ursprung då vi bedömer förvanskningar och anpassade förändringar, men i vissa fall är detta förhållningssätt inte rimligt. Det vanligaste exemplet är byggnader uppförda före 1800-talets mitt (i trähusmiljöer snarare 1800-talets slut). Dessa har nästan alltid förändrats och förvanskats en eller flera gånger sedan tillkomsten, men de kan trots detta framstå som välbevarade gamla byggnader med autentisk exteriör eftersom detta skett med material och metoder anpassade till byggnaden. Därför bör vi acceptera förändringar gjorda på detta sätt och förvanskningar gjorda före ca 1850 (på byggnader uppförda före industrialismens tidevarv) som en del av det autentiska.

Det andra exemplet på kluriga åldersdefinitioner hänger samman med de byggnader som vid ett och samma tillfälle fullständigt omgestaltats enligt rådande arkitekturideal räknats som nybyggda vid omgestaltningstillfället oavsett när de ursprungligen uppförts. Detta gäller bara för de fåtal byggnader där omgestaltningen varit så total att huset framstår som nyuppfört snarare än förvanskat.

Bild 16. Hus från ca 1700 som omgestaltats omkring 1850 och därmed räknas som nybyggt 1850. Foto Paul Hansson.

Bild 17. Hus från 1907 som omgestaltats 1938 och därmed räknas som nybyggt 1938. Foto Adam Katzeff.

Bild 18. Hus från 1936 som omgestaltats 1974 och därmed räknas som nybyggt 1974. Foto Lotta Lamke.

Poängsättning i praktiken

Trots ett teoretiskt fungerande poängsättningssystem stöter man ofta på avvägningsproblem när man är ute i fält. Det gäller främst de många fall där en poäng (två poäng för fasad) är det mest troliga att komma ifråga. Men ibland kan gränserna vara hårfina. Nedanstående förslag på poängsättning är därför inte absoluta vid alla tillfällen, utan ibland måste den egna bedömningen på plats avgöra. Vid osäkerhet vid bedömningen av en enskild detalj är det bästa man kan göra oftast att lyfta blicken från detaljen och istället se på huset i sin helhet. På det viset ser man ofta mycket lättare vilken betydelse förändringen/förvanskningen har för helhetsintrycket.

När man utför inventeringar enligt Kungsörnsmetoden kan det finnas risk för att man är väldigt hård i början, d.v.s. man sätter poängen lågt, för att under inventeringens gång bli mildare i bedömningarna. Därför krävs vissa generella grundregler för hur man poängsätter och på så sätt får ett jämnare resultat. Nedan följer dels en allmän beskrivning av principen för poängsättning av enskilda byggnadsdelar (samt påbyggnader, tillbyggnader och komplementbyggnader) och dels en exempelsamling med bilder.

Fasader

I förhållande till Malmöundersökningen har en större förändring gjorts i poängsättningen av fasader. Den metod med indelningen i "Sockel/sockelvåning" respektive "Fasad" som användes i Malmö är nästan bara tillämplig i centrala stadskvarter där fasaderna ofta har en klart definierad nederdel och överdel, som inte sällan förändrats i olika utsträckning under årens lopp. I de flesta andra miljöer är gränsen mer flytande om den ens existerar. Därför beslöts att slå samman fasaderna till en enhet som ges antingen 4, 2 eller 0 poäng. Därmed får fasaden även fortsättningsvis en större tyngd i statistiken vilket är rimligt med tanke på hur stor del av husets uttryck den trots allt representerar.

Bild 19. Oförändrad tegel- och putsfasad på för övrigt förvanskat hus från 1906 - 4 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 20. Intakt ädelputsfasad på 1920-talshus - 4 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 21. Oförändrad ädelputsfasad på 1940-talshus - 4 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 22. Historisk inkorrekt färgsättning påverkar inte poängsättningen - 4 poäng. Foto Lotta Lamke.

Bild 23. Skyltar påverkar inte fasadpoängen - 4 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 24. Målad tegelfasad, men intakt putsdekor på 1850-talshus - 2 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 25 Förvanskad bottenvåning, men för övrigt intakt tegelfasad på hus från 1906 - 2 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 27. Målad betongfasad på 1950-talshus - 2 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 29. Hyvlad fasad på hus omgestaltat 1903 (ursprungligen från 1853) - 0 poäng. Foto Linda Gustafsson.

Bild 31. Fasad inklädd med eternitskivor på hus från 1945 - 0 poäng. Foto Lotta Lamke.

Bild 26. Delvis hyvlad fasad med delar av dekoren kvar och intakt stensockel på hus från 1906 - 2 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 28. Fasad inklädd med plåt på 1940-talshus - 0 poäng. Foto Lotta Lamke.

Bild 30. Fasad inklädd med tegel och panel på 1920-talshus - 0 poäng. Foto Adam Katzeff.

Bild 32. Fasad inklädd med mexitegel på villa från 1945 - 0 poäng. Foto Lotta Lamke.

Tak

Omlagda tak där man använt ett material snarlikt det ursprungliga, men ändå inte exakt detsamma, bedöms lite olika beroende av vilket material det är fråga om. Eternittak på hus uppförda före 1906 (då Eternittillverkningen började i Sverige) kan aldrig räknas som annat än förvanskning, eftersom det i många fall lagts där det tidigare legat papptak, ett material som Eterniten ville efterlikna. Omlagda tegeltak skall däremot räknas som anpassning, även om man inte säkert vet om panntypen är densamma som den ursprungliga, självklart under förutsättning att man vet eller säkert kan anta att taket ursprungligen varit belagt med tegel. Observera att betongpannor aldrig kan räknas som anpassad ersättning för lertegelpannor.

Även takattribut som t.ex. takkupor, skorstenar och takfönster påverkar poängsättningen. Förändrade eller borttagna kupor, borttagna eller inplåtade skorstenar och borttagna eller utbytta takfönster ger avdrag från takpoängen i den utsträckning detta påverkar helhetsbilden av taket.

Bild 33. Villa från 1911 där eternittaket bedömts som ursprungligt - 2 poäng. Foto Adam Katzeff.

Bild 34. Oförändrat tak med tvåkupigt taktegel och oinklädd skorsten 1920-talsvilla - 2 poäng. Foto Lars Rydbom.

Bild 35. 1950-talshus där förändringar på taket i form av ett par moderna takfönster, en taklucka och takstegar inte påverkar poängsättningen eftersom dessa är har en smärre inverkan på takets helhetskaraktär - 2 poäng. Foto Adam Katzeff.

Bild 36. 1960-talsvilla med ursprungligt tak av skiffer och kopparplåt - 2 poäng. Foto Adam Katzeff.

Bild 37. Villa från 1975 med ursprungligt betongtegel - 2 poäng. Foto Lotta Lamke.

Bild 38. Icke ursprungligt, men anpassat papptak på magasinbyggnad från 1875 - 1 poäng. Foto Lotta Lamke.

Bild 40. Utbytt, men anpassat tegeltak på hus från 1905 - 1 poäng. Foto Adam Katzeff.

Bild 42. Eternitbelagt tak från tidigt 1900-tal, men icke ursprungligt då huset uppfördes redan 1894. Taket räknas därmed som förvanskning - 0 poäng. Foto Adam Katzeff.

Bild 44. Villa från 1930 där taket försetts med nya kupor och beläggning av plegel - 0 poäng. Foto Adam Katzeff.

Bild 39. Tak på hus från 1898 där kupor och skorstenar bevarats medan den övriga taktäckningen bytts ut till betongpannor - 1 poäng. Foto Lotta Lamke.

Bild 41. Tak där den ursprungliga skivplåten bytts ut mot bandplåt samt skorstenarna plåtats in, men där kupor och andra detaljer bevarats - 1 poäng. Foto Linda Gustafsson.

Bild 43. 1930-talshus där taket försetts med stora skrymmande kupor och ny beläggning - 0 poäng. Foto Linda Gustafsson.

Bild 45. Villa från 1950 där det ursprungliga lertegeltaket bytts mot betongpannetak - 0 poäng. Foto Lotta Lamke.

Fönster

På många hus finns det både ursprungliga och sekundära fönster. I vissa fall är proportionen dem emellan så tydligt till den enas förmån att den samlade bedömningen trots allt blir lätt. I andra fall är fördelningen mer jämn. Då får man ta till principen ”upp till en tredjedel - mellan en och två tredjedelar - mer än två tredjedelar” motsvarande poängfördelningen ”0-1-2”.

På byggnader i stadsmiljö med butiker i bottenvåningen är det vanligt att skyltfönsterna bytts ut medan resterande fönster är original eller tvärtom. Där blir det svårare att beräkna i procentsatser eftersom några få stora skyltfönster kan vara mycket mer dominerande i gatubilden än mindre fönster i övervåningarna. Därför får man istället göra en bedömning efter hur dominerande de olika fönsterna är i förhållande till helheten.

Bild 48. Modernt fönster av trä, men med felaktiga proportioner, planglas och moderna beslag - 0 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 50. Modernt fönster av aluminium med felaktig indelning och felaktiga proportioner - 0 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 46. Originalfönster med gamla glas och beslag på 1920-talshus - 2 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 47. Nya men anpassade fönster; rätt proportioner och material men med planglas och moderna beslag - 1 poäng. Foto Linda Gustafsson.

Bild 49. Modernt fönster som trots riktig indelning har för grova profiler och är av fel material (aluminium istället för trä) - 0 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 51. Originalfönster med ny aluminiumklädsel på 1950-talshus - 0 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 52. Delvis igensatt skyltfönster- 0 poäng.
Foto Paul Hansson.

Bild 53. Fönster- och dörrfoder på trähus räknas som en del av fasaden, eftersom de utgör en del av fasadarkitekturen i likhet med fönster- och dörrumfattning på stenhus.
Foto Lars Rydbom.

Bild 54. Originalport av trä på hus från 1900-talets början - 2 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 55. Originalport av stål på hus från 1960-talet - 2 poäng.
Foto Paul Hansson.

Bild 56. Sekundära skyddsplåtar på originaldörrar påverkar inte poängsättningen - 2 poäng. Foto Linda Gustafsson.

Dörrar

Precis som med fönster förekommer det ofta både originaldörrar och sekundärt tillkomna dörrar på ett och samma hus. Där sätts poängen efter principen som beskrivits under avsnittet om fönster.

Bild 57. Port på 1910-talshus som förenklats genom borttagning av spröjsar. - 1 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 58. Se upp, en vid första anblick till synes ursprunglig port kan vid närmare granskning visa sig vara nytillverkad, om än anpassad - 1 poäng. Foto Linda Gustafsson.

Bild 60. Igenmurad port på hus från 1907 - 0 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 59. Utbytt port av aluminium på hus från 1920 - 0 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 61. Estetiskt tilltalande port från 1950-talet, men på hus från 1900-talets början - 0 poäng. Foto Paul Hansson.

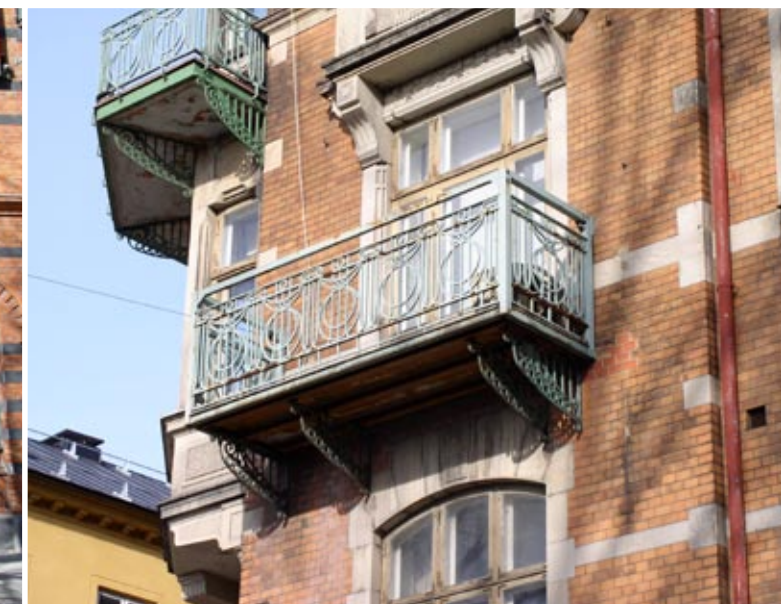

Bild 62. Originalbalkonger på hus från 1906 (den nedersta med något förhöjt och förstärkt räcke, men för övrigt intakt med gammal bottenplatta och konsoler av gjutjärn) - 2 poäng. Foto Paul Hansson.

Balkonger

Begreppet balkong valdes i samband med Malmöinventeringen, som till alla delar gjordes i miljöer med flerbostadshus och till större delen i slutna stenstad. I tre av de andra miljöerna som undersökts förekom många byggnader med ursprungliga verandor, förstukvistar, altaner, terrasser och dylikt, typiskt för villabebyggelse. Därför har vi beslutat att dessa typer av utskjutande byggnadsdelar skall räknas in under begreppet balkonger. Se mer om sekundära utbyggnader under rubriken Tillbyggnader.

Bild 63. Originalbalkonger (ursprungliga bottenplattor och fronter) på 1930-talshus - 2 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 64. Balkong på hus från 1900-talets början där smidesräcket bevarats i sin helhet medan bottenplattan avlägsnats och dörren satts igen - 1 poäng. Foto Lotta Lamke.

Bild 65. Balkonger med ursprunglig bottenplatta, men nya fronter - 1 poäng. Foto Lotta Lamke.

Bild 66. Delvis inglasade balkonger på 1980-talshus - 1 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 67. Förvanskade balkonger på hus från 1900-talets början (förstorad bottenplatta och nya fronter) - 0 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 68. Förvanskade balkonger (nya bottenplattor och nya fronter) på 1930-talshus - 0 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 69. Borttagna balkonger med återanvända franska räcken på hus från ca 1905 - 0 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 71. Borttagen balkong och igenmurad öppning på hus från 1903 - 0 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 73. Ursprunglig och förvanskad glasveranda som räknas in under rubriken Balkonger - 0 poäng. Foto Adam Katzeff.

Bild 70. Borttagna balkonger och igensatta öppningar på hus från ca 1905 - 0 poäng. Foto Paul Hansson.

Bild 72. Ursprunglig och välbevarad glasveranda som räknas in under rubriken Balkonger - 2 poäng. Foto Adam Katzeff.

Bild 74. Hus från 1923 med välbevarad ursprunglig terrass och altan (den senare ovanpå burspråket) vilka räknas in under rubriken Balkonger - 2 poäng. Foto Adam Katzeff.

Påbyggnader

Rena påbyggnader, d.v.s. sådana icke ursprungliga tillägg som är placerade ovanför den ursprungliga takfoten, skall bara påverka takpoängen, även om de i liten eller ingen utsträckning harmonierar med fasaden därunder. Detta gäller såväl hela påbyggda våningar som påbyggda mansardvåningar, sekundära indragna takvåningar, icke ursprungliga frontespiser, dominerande sekundära tak-

kupor samt burspråk och balkonger ovanför takfoten. Att använda den ursprungliga takfoten som gräns är framför allt motiverat med att den gör det enklare att avgöra vad som skall räknas till fasaden respektive taket.

I de fall där det i kombination med en påbyggnad enligt ovan även gjorts förändringar eller tillbyggnader av fasaden nedanför den gamla takfoten kommer detta givetvis även att påverka fasadpoängen.

Bild 75. På- och tillbyggt hus där tillskottet ovanför den ursprungliga takfoten endast påverkar takpoängen (den framföriggande utbyggnaden påverkar givetvis fasadpoängen). Tak - 0 poäng. Foto Adam Katzeff.

Bild 76. Sekundära takkupor och burspråk ovanför den ursprungliga takfoten vilka endast påverkar takpoängen. Tak - 0 poäng. Foto Adam Katzeff.

Tillbyggnader

För definition av tillbyggnader se under rubriken ”Vad skall undersökas?”.

Frågan om tillbyggnader, som i mycket är exempel på moden som växlar över tid, så var Kungsörnsmetoden i sin ursprungsform ingen värdemätare av denna aspekt. Då mätte den endast förändringen av originalbyggnader i slutet stadsmiljö. I miljöer med friliggande hus är det dock rimligt att mäta frekvens av tillbyggnader i förhållande till antal inventerade byggnader. Därför bör man anteckna vilken typ av tillbyggnad som berörs och i de undersökningsområden där tillbyggnader är frekventa kan särskild statistik utföras över dessa. De kan då grupperas t.ex. enligt följande: Verandor, förstukvistar, burspråk, balkonger, frontespiser, uterum och övriga tillbyggnader. Observera att detta givetvis bara gäller sekundära utbyggnader. Anteckningar om tillbyggnader görs i anmärkningskolumnen på inventeringsblanketten.

Tillbyggnader påverkar poängsättningen efter hur mycket de skymmer eller förtar av den ursprungliga byggnaden. Enligt principen ”upp till en tredjedel - mellan en och två tredjedelar - mer än två tredjedelar” avgörs hur stor del av den ursprungliga fasaden som skymms eller påverkas av tillbyggnaden och hur mycket poäng fasaden därmed

skall få. Det är visserligen inte lika lätt att avgöra som när det gäller t.ex. fönster och dörrar, men principen är fastslagen. Sedan måste man givetvis också ta hänsyn till om tillbyggnaden ligger på husets framsida eller baksida, d.v.s. hur synlig den är från gatan och därmed anses tillhöra det offentliga rummet.

Bild 77. Tillbyggnad i form av en sekundär veranda som skymmer mindre än en tredjedel av fasaden och därmed inte påverkar fasadpoängen - Fasad 4 poäng. Foto Lotta Lamke.

Bild 78. Tillbyggnad i form av en sekundär veranda som skymmer ungefär hälften av de från gatan synliga fasaderna - Fasad 2 poäng. Foto Lars Rydbom.

Bild 80. Tillbyggnad i form av ett uterum som skymmer mindre än en tredjedel av fasaden och därmed inte påverkar poängsättningen. - Fasad 4 poäng. Foto Adam Katzeff.

Bild 79. Tillbyggnad i form av en större utbyggnad som skymmer ca hälften av fasaden. - Fasad 2 poäng. Foto Adam Katzeff.

Bild 81. Tillbyggnad i form av ett uterum som skymmer mellan en tredjedel och hälften av fasaden. - Fasad 2 poäng. Foto Adam Katzeff.

Bild 82. Komplementbyggnad i form av ett garage. Poängsätts byggnadsdel för byggnadsdel: Fasad 2 poäng, tak 0 poäng och dörrar 2 poäng. Sammanlagd poäng 4 av 8 möjliga. Efter omräkning enligt ovan nämnda skala ges byggnaden 1 poäng av 2 möjliga. Foto Adam Katzeff.

Bild 83. Komplementbyggnad i form av en ekonomibygnad. Poängsätts byggnadsdel för byggnadsdel: Fasad 4 poäng, tak 0 poäng, fönster 2 poäng och dörrar 2 poäng. Sammanlagd poäng 8 av 10 möjliga. Efter omräkning enligt ovan nämnda skala ges byggnaden 2 poäng av 2 möjliga. Foto Adam Katzeff.

Komplementbyggnader

För definition av komplementbyggnader, se under rubriken Vad skall undersökas?

För att komplementbyggnader inte skall få för stort genomslag i statistiken poängsätts de med sammanlagt 0, 1 eller 2 poäng per byggnad. Denna poäng beräknas genom att man först poängsätter byggnaden del för del. Därefter omvandlar man totalpoängen till 0, 1 eller 2 poäng enligt principen ”upp till en tredjedel - mellan en och två tredjedelar - mer än två tredjedelar”. Om en kom-

plementbyggnad får t.ex. 6 av 8 möjliga poäng motsvarar detta en bevarandegrad på 75% och därmed 2 poäng. En byggnad som får t.ex. 4 av 6 möjliga poäng motsvarar två tredjedelar, d.v.s. 1 poäng medan en byggnad som får 2 av 6 möjliga poäng motsvarar en tredjedel, d.v.s. 0 poäng.

På de (få) fastigheter där det finns mer än en komplementbyggnad bedöms dessa var för sig. Om det bredvid ett hus med 12 som möjlig maxpoäng finns en komplementbyggnad blir den totala möjliga maxpoängen 14 poäng. Finns det två komplementbyggnader blir den totala möjliga maxpoängen 16 poäng.

Statistisk bearbetning

Som redskap för den statistiska bearbetningen har framtagits en excelmall som finns att tillgå på Miljömålsportalen.

När det gäller den statistiska bearbetningen av resultatet föreslås en del förändringar i förhållande till den ursprungliga Kungsörnsrapporten från Malmö. Istället för 20-årsintervall har det funnits lämpligt med 10-årsintervall som generell tidsindelning. Detta gör resultatet mer tillförlitligt i de miljöer där det är svårt att få fram information om husens ålder eftersom det för de mesta är relativt lätt att avgöra under vilket decennium ett specifikt hus är uppfört. Därmed kan husen även om de inte exakt daterats i de flesta fall placeras under rätt decennium i statistiken. Dessutom blir den statistiska indelningen likartad över hela landet och därmed lättare att jämföra.

För att statistiken skall vara någotsånär tillförlitlig krävs ett visst kvantitativt underlag. Därför är det lämpligt att vissa decenniens bebyggelse (i de flesta fall den äldsta respektive yngsta) slås samman till större tidsperioder. I varje tidsperiod i statistiken bör det inte vara färre än 15 byggnader, även om man givetvis kan göra avsteg för en eller ett par perioder i varje mätning.

Utöver att presentera resultatet decennievís för byggnaderna som helhet är det också lämpligt att presentera statistiken byggnadsdel för byggnadsdel, såväl för hela byggnadsmassan som decennievís. På detta sätt blir det tydligt vilken del av bebyggelsemassan, såväl åldersmässigt som på byggnadsdelsnivå, som har förändrats mest och i förlängningen var det största hoten om förvanskning finns.

Bild 84. Komplementbyggnad i form av en mindre förvaringsbod. Foto Lars Rydbom.

Bild 86. Komplementbyggnad i form av en garage- och ekonomibygnad sammanbyggd med huvudbyggnaden. Foto Adam Katzeff.

Bild 85. Komplementbyggnad i form av en butiksbyggnad. Foto Adam Katzeff.

Bild 87. Komplementbyggnad i form av ett garage. Poängsätts byggnadsdel för byggnadsdel: Fasad 4 poäng och dörrar 2 poäng. Observera att taket inte syns och därmed inte skall bedömas. Sammanlagd poäng 6 av 6 möjliga. Efter omräkning enligt ovan nämnda skala ges byggnaden 2 poäng av 2 möjliga. Foto Adam Katzeff.

Uppföljningar

Ursprungsinventeringar är trots metodens enkelhet och snabbhet mer tidskrävande än uppföljningsinventeringar. När man inventerar ett område för andra, tredje osv. gången krävs inget eller mycket litet arbete med att ta fram underlagsmaterial. Dock riskerar man att ställas inför andra svårigheter varav den viktigaste i de flesta fall blir de hus som eventuellt rivits i undersökningsområdet sedan tidigare inventeringar. Detta omfattar också hus som genomgått sådana kraftiga ombyggnader att de redovisas som nybyggnader. På något vis måste dessa rivningar och totalombyggnader redovisas i resultatrapporten från uppföljningstillfället. Den lösning som ligger närmast till hands är att poängsätta det rivna/totalombyggda huset med 0 för samtliga byggnadsdelar och sedan räkna det ny- eller totalombyggda huset som ett helt nytt hus i undersökningen.

En grundförutsättning för att kunna göra bra uppföljningar är att man vid ominventeringstillfällena har tillgång till hela det tidigare inventeringsmaterial, såväl foton som inventeringslistor.

I samband med fältarbetet fotograferas samtliga byggnader och det bör då påpekas att det är en fördel att ta mer än en bild av varje byggnad. Bilderna tas inte bara som referensmaterial inför framtida uppföljning utan minst lika mycket som referensmaterial att nyttjas i samband med sammanställning av statistiken. Då tidigare gjorda bedömningar ibland kan komma att omvärderas är ett bra bildmaterial till stor nytta. Även vid ominventeringar är tillgång till materialet, både inventeringslistor, statistik och foton, en förutsättning.

Sammanfattning av Kungsörnsmetoden

- 2 poäng till originaldelar (4 till fasader)
- 1 poäng till anpassade byggnadsdelar (2 till fasader).
- 0 poäng till förvanskade byggnadsdelar.
- Då en del av den totala mängden byggnadsdelar har förändrats sker poängsättningen enligt principen mindre än $1/3$ ursprungliga byggnadsdelar kvar renderar 0 poäng, mellan $1/3$ och $2/3$ renderar 1 poäng (2 poäng för fasader), mer än $2/3$ renderar 2 poäng (4 poäng för fasader). Om t.ex. 6 av 15 fönster är förvanskade innebär det att $2/5$ är förvanskade, vilket motsvarar 1 poäng.
- Huvudbyggnader definieras av att de kan existera för sig själv på en fastighet. Komplementbyggnader är som namnet beskriver just komplement till huvudbyggnader och kan inte existera för sig själva på en fastighet.
- Huvudbyggnader poängsätts byggnadsdel för byggnadsdel.
- Komplementbyggnader poängsätts först byggnadsdel för byggnadsdel varefter totalpoängen omräknas till skalan 0-1-2 enligt den procentuella principen mindre än $1/3$, $1/3$ till $2/3$, mer än $2/3$ med utgångspunkt i den totala poängen.
- Bara de byggnadsdelar som syns från det offentliga rummet skall undersökas.
- Icke synliga byggnadsdelar, skymda från det offentliga rummet, antecknas i inventeringsprotokollets anmärkningskolumn.
- Hus under ombyggnad där slutresultatet är oklart inventeras inte vilket antecknas i inventeringsprotokollet.
- Fältarbetet görs lämpligen av två personer tillsammans.
- Generell byggnadsantikvarisk vana är en grundförutsättning för arbetet.
- Lokalkännedom är en stor fördel för arbetet.
- Välj hellre ett för stort än för litet undersökningsområde innan arbetet påbörjas.
- Undersökningsområdet kan vara sammanhållet, utspritt eller beläget utmed stråk.
- Ta hellre med för många än för få byggnader på inventeringsblanketten för områden med öppen kvartersbebyggelse.
- Det är viktigt att känna till byggnadernas ålder, såväl under fältarbetet som vid den statistiska bearbetningen.
- Byggnader från före industrialismen som förändrats före samma tid anses alltid som original.
- Totalt omgestaltade byggnader anses som nybyggda året för ombyggnad.
- Påbyggnader ovanför den ursprungliga takfoten påverkar bara takpoängen.
- Tillbyggnader påverkar poängsättningen efter hur stor del av fasaderna de skymmer och efter hur synliga de är från det offentliga rummet.
- I den statistiska bearbetningen indelas bebyggelsen i decennievisa grupper.

Bilaga I: Inventeringsblankett

Förkortningar:

Fa = Fasad

T = Tak

Fö = Fönster

D = Dörrar och portar

B = Balkonger och verandor

K = Komplementbyggnader

S:a = Summa

M = Möjlig maxpoäng

Fastighet	Byggår	Fa	T	Fö	D	B	K	S:a	M	Tillb.	Anm.
Almen 1 Järnvägsg. 1	1900	4	2	2	-	2	2	12	12	Veranda	Dörrar ej synliga. En komplement- byggad
Boken 2 Storg. 25	1934	2	-	1	0	-	-	3	8	Sidout- byggnad	Tak ej synligt
Granen 10 Kungsg. 16	1956	4	2	0	2	2	2	12	16		Två komplement- byggnader

---

Länsstyrelserna

Kalmar
Skåne
Västra Götaland
Örebro

För mer information kontakta:

Suzanne Pluntke, Länsstyrelsen i Skåne Län

För att beställa fler exemplar:

Länsstyrelsen i Skåne Län

Miljöavdelningen

205 15 MALMÖ

Tfn: 040-25 20 00

lansstyrelsen@m.lst.se